

Elbistan Ümmet (Babaiyye – Himmet) Baba Külliyesi*

*Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI**

ÖZET

Dulkadir Beyliği hükümdarı Alâüddevle Bey (1480-1515), Elbistan'da din âlimi Ümmet Baba adına mescid, medrese ve zâviyeden oluşan bir külliye inşâ ettirerek bu yapılara zengin vakıflar yapmıştır. Daha sonra külliye XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde Ümmet Baba için türbenin ilâve edildiği anlaşılmaktadır. Yapı topluluğundan mescid ve türbe sağlam olup, zâviyenin bazı duvarları günümüze gelmiş, medrese ise tamamen yıkılmıştır.

Dulkadir Beyliği (1337-1522) dönemine ait olan külliye, bugüne kadar incelenmediği için Sanat Tarihi yayınlarında yer almamıştır. Bu yapılar mimarî ve süslemeleri açısından ayrıntılı bir şekilde tanımlanarak, külliye yapılan vakıflardan bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Elbistan, Ümmet Baba, Alâüddevle Bey

ABSTRACT

The ruler of Dulkadir Principality Alâüddevle Bey (1480-1515) had founded rich foundations in the name of Ümmet Baba a religious scholar in Elbistan around 1496 by constructing a complex which was constituted from mosque, medrese and zaviye. Later, it had been understood that a tomb had been added to the külliye for Ümmet Baba in the first quarter of XVI th. century. From the construction community mosque and tomb are in good position, some of the zaviye's walls have attained today but the medrese has collapsed completely.

The complex which is belonged to the period of Dulkadir Principality (1337-1522) hadn't taken part in the publications of Art History because it hasn't studied yet. According to their architecture and ornaments by introducing these constructions in detail, the foundations which is formed for külliye will be discussed.

Key Words: Elbistan, Ümmet Baba, Alâüddevle Bey

Kahramanmaraş'ın Elbistan İlçesi'nde yer alan ve Dulkadir Beyliği döneminde inşâ edilen Ümmet Baba Külliyesi; mescid, türbe, zâviye ve medreseden oluşur. Medrese günümüze gelmemiş, zâviyenin ise sadece temel duvarları mevcuttur.

Elbistan coğrafi konumu itibarıyla Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinin kesiştiği noktada bulunmaktadır. İlçe Şaradağ'ının kuzeydoğu eteğinde, denizden 1150 m. yükseklikte kendi adıyla anılan oldukça yüksek geniş bir ovada kurulmuştur¹. Elbistan, tarih boyunca birçok uygarlıklara merkezlik etmiştir². Elbistan ve çevresi 1085 yılında Kutalmış oğlu

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk-İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı.

Süleyman Bey'in ümerâsından Emir Buldacı tarafından fethedilerek Anadolu Selçuklu topraklarına katılmış ve Selçuklular'ın önemli merkezlerinden birisi olmuştur³. Daha sonra Maraş ve Elbistan çevresi Dulkadir Beyliği'nin (1337-1522) hâkimiyetine girmiş ve Elbistan uzun yıllar beyliğin merkezi olmuştur⁴. Beyliğe merkez olarak Elbistan'ın seçilmesinde çeşitli sosyal ve siyasî sebeplerin yanında, bölgenin coğrafi özelliklerinin önemli rol oynadığı sanılmaktadır. Maraş ve Elbistan çevresi 1522 yılında Osmanlı Devleti'nin topraklarına katılmıştır.

Dulkadir Beyliği hükümdarı Alâüddevlü Bey (1480-1515), Elbistan'da din âlimi Ümmet Baba adına mescid, medrese ve zâviyeden oluşan bir külliye inşâ ettirerek bu yapılara zengin vakıflarda bulunmuştur. Daha sonra külliyyeye Ümmet Baba için türbenin ilâve edildiği anlaşılmaktadır. Yapı topluluğundan mescid ve türbe sağlam olup (Resim: 1-2), zâviyenin bazı duvarları günümüze gelmiş (Resim: 13-14), medrese ise tamamen yıkılmıştır.

Ümmet Baba Külliyesi, ilçenin Ceyhan Mahallesi'nde evlerin arasında yer alır (Resim: 1-2). Türbe, mescidin güney cephesine bitişik olarak yapılmış ve türbeye mescidin içinden geçilmektedir (Çizim: 1-2). Zâviye ise mescidin 60 m. kadar güneydoğu tarafına yerleştirilmiştir. Daha sonra mescid ile zâviye arasına geniş bir cadde açılmıştır. Günümüze gelmeyen ve mimarî durumu konusunda bilgimiz olmayan medresenin de mescid ve zâviyenin yakınında yer aldığı anlaşılmaktadır.

Külliyei meydana getiren yapıların üzerinde bugün inşâ kitabesi yoktur. Fakat Alâüddevlü Bey 906 H./ 1500-1 M. tarihli vakfiyesinde; Elbistan'da Babaiyye mescidi, zâviyesi ve kubbesi (medrese) inşâ ettirdiğini ve bu yapılara imam, şeyh ve müderris tayin eylediğini belirtmektedir⁵. Ayrıca kaynaklarda, bugün yıkılmış olan zâviyenin, inşâ kitabesine göre, 901 H./ 1496 M. yılında yapıldığı ifade edilmektedir⁶. Tahrir defterleri ile diğer arşiv kayıtlarında da Ümmet (Himmet) Baba mescidi ve zâviyesinin Alâüddevlü Bey'in vakıfları olduğu belirtilmiştir. Bütün bu bilgilere göre mescid, zâviye ve medresenin, 1496 yılı civarında Alâüddevlü Bey tarafından Ümmet Baba adına yaptırıldığı ve daha sonra 906 H./ 1500-1 M. tarihli vakfiyeye kaydedildiği anlaşılmaktadır.

1525, 1527 ve 1563 tarihli Tahrir defterleri ile diğer arşiv belgelerinde mescid ve zâviyenin Alâüddevlü Bey'in vakıfları olduğu belirtilirken, medreseden bahsedilmemektedir⁷. Bu bilgiler ışığında medresin, 1525 yılından önce yıkıldığı anlaşılmaktadır; muhtemelen 1507'de Safevî hükümdarı Şah İsmail'in Elbistan'da yaptığı tahribat sırasında ortadan kalkmış olabilir.

Mescidin güney cephesine bitişik olarak yapılan ve mescidin içinden geçilen türbeye, Alâüddevlü Bey'in 906 H. /1500-1 M. tarihli vakfiyesinde yer verilmemiştir. Mescid ile kompleks bir yapı oluşturan türbenin ise, inşâ

teknik ve malzeme farklılığı dolayısıyla mescitden sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki; türbede iki renkli ince yonu taş (Resim: 8-9), mescitte kaba yonu taş kullanılmıştır (Resim: 2, 9). Türbenin duvarları mescitden yaklaşık 1.20 m. yüksek olduğu için, mescidin kubbe kasağının güney yüzündeki pencere sonradan kapatılmıştır. Ayrıca caminin güney cephesine bitiştirilen türbe, cami ile organik bir bütünlük oluşturmamakta ve camiye sonradan eklendiği anlaşılmaktadır (Resim: 8-9). Bundan dolayı türbenin de XVI. yüzyılın ilk yarısında, Himmet (Ümmet) Baba'nın sağlığında veya ölümünden sonra yaptırıldığını düşünmekteyiz.

Ümmet Baba, Alâüddeve Bey zamanında yaşamış bir din âlimi ve hatip olup, kendi adına Elbistan'da inşâ ettirilen cami, zâviye ve medresesinde görev yaptığı, yaşadığı dönemde çok sevilen ve sayılan kişi olduğu anlaşılmaktadır. Elbistan, Maraş, Antep ve Adıyaman çevresinde Ümmet Baba adına mescid ve zâviyeler kurulmuş ve bunlara vakıf gelirleri tahsis edilmiş ve vefat edince türbesine defnedilmiştir⁸.

Arşiv kayıtlarında, XVI. yüzyılda külliyenin etrafında teşekkül eden mahalleye Ümmet Baba isminin verildiği görülmektedir. Bugün yapıların bulunduğu Ceyhan Mahallesi; Elbistan'ın 1525 yılındaki ilk tahririnde "Ümmet Baba Zâviyesi Mahallesi"⁹, 1527'deki ikinci tahrir kayıtlarında "Ümmet Baba Camii Mahallesi"¹⁰ ve 1563 yılında yapılan üçüncü tahrirde ise "Ümmet Baba Zâviyesi Mahallesi" ve "Hatip Mahallesi"¹¹ isimleriyle geçmektedir.

MESCİD

Yapı, günümüzde *Ümmet Baba Camii* ve *Himmet Baba Camii* isimleriyle bilinmektedir. Dulkadir Beyliği hükümdarı Alâüddeve Bey'in 906 H./ 1500-1 M. tarihli vakfiyesinde *Babaiyye Mescidi*, 1563 tarihli Tahrir defterinde *Ümmet Baba Mescidi*¹², 1307 H./ 1889-1890 M. tarihli tamir kitabesinde ise *Himmet Baba Mescidi* adlarıyla geçmektedir.

Bazı onarımlar görerek günümüze gelen mescid, orijinal özelliğini büyük ölçüde muhafaza etmekte ve fonksiyonunu sürdürmektedir. Cümle kapısındaki tamir kitabesine göre yapı, 1307 H./ 1889-90 yılında onarım görmüştür. Mescid daha sonra 1938'de halk tarafından, 1991 yılında da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce tamir edilmiştir¹³. Ayrıca mescidin ahşap minaresi yıkılınca güneydoğu köşesine 1952 yılında taş ve beton biriketten tek şerefeli minare yapılmıştır (Resim: 2). Onarımlar sırasında iç mekânın örtü sistemi ve duvarları sıvanarak badana edilmiş, cephe duvarındaki derzler ile ahşap doğramalar yenilenmiş, kubbe dıştan sac ile kaplanmış, avlu taş duvarla kuşatılmış, mescidin doğu cephesine bitişik olarak demir doğrama bir mekân eklenmiş ve kuzey tarafına betonarme olarak helâ ve abdest muslukları yapılmıştır.

Yapı, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen ayrı fonksiyonlu iki kubbeli mekândan ibaret kompleks bir eserdir. Kuzeydeki kubbeli bölüm mescid, güneydeki kubbeli kısım ise türbe olarak inşa edilmiştir (Çizim: 1-2). Yapı, dıştan 9.60 x 10.50 m. boyutlarında olup tek kubbeli camiler grubuna girer (Çizim: 1-2). Yukarıda da belirttiğimiz gibi türbe sonradan ilâve edilmiş ve türbeye mescidin içinden geçilmektedir (Resim: 10).

Ortalama 1.50 m. kalınlığındaki beden duvarları ve kubbe kasnağında kaba yonu taş; cümle kapısı ile alt pencerelerin söve ve basık kemerlerinde kırmızımtrak ve sarımtrak renkte ince yonu taş malzeme kullanılmıştır. Yapının monotonluğu, doğu ve batı duvarlarında açılan pencereler ile kuzey cephesindeki cümle kapısıyla giderilmeye çalışılmıştır (Çizim: 1-2; Resim: 1-3).

Kuzey cephenin eksenine yerleştirilen cümle kapısı, 3.10 x 4.50 m. ölçülerinde olup dışa hafif taşıntı yapmaktadır (Resim: 3). Harim kısmına, üstten sivri tahfif kemeriyle kuşatılan 1.33 x 1.94 m. boyutlarındaki söveli ve basık kemerli kapı açıklığından girilir. Girişin iki yanına taş sekiler yerleştirilmiştir. 6.94 x 7.02 m. ölçülerindeki iç mekân, köşelerden tromplarla geçilen 6.65 m. çapında ve 8.45 m. yüksekliğinde yarım küre kubbeyle örtülmüştür. Geçiş sistemleri arasında kalan duvar yüzeyleri hafif sivri sağır kemerlerle hareketlendirilmiştir (Çizim: 2; Resim: 4-6). Kubbe yaklaşık 0.90 m. yüksekliğindeki sekizgen kasnağa oturmaktadır (Resim: 1-2). İç mekânın aydınlığı; doğu ve batı duvarlarında birer, kubbe kasnağında da dört adet olmak üzere toplam altı adet pencereyle sağlanmıştır. Fakat kubbe kasnağının güney kenarında yer alan pencere türbeden dolayı kapatılmıştır. Doğu ve batı duvarlarının ortasına simetrik olarak yerleştirilen hafif mazgal pencereler, söveli ve basık kemerli olup, dıştan 0.87 x 1.60 m. ölçülerindedir (Çizim: 2; Resim: 25).

Kible duvarının ortasına yerleştirilen ve iç tarafa doğru hafif taşıntı yapan mihrap, 1.85 x 2.40 m. ölçülerindedir. Mihrap nişi yuvarlak kemerli ve dikdörtgen plânlı olup, 0.43 x 0.88 x 1.60 m. boyutlarındadır (Resim: 4). Caminin güney cephesine sonradan türbe yapılıncaya, cami ile türbe arasındaki bağlantıyı sağlamak için mihrap nişinin güney duvarına 0.69 x 1.30 m. ölçülerinde söveli ve basık kemerli bir kapı açıklığı yerleştirilmiştir (Resim: 10). Bu eleman namaz vakitlerinde mihrap, diğer zamanlarda ise türbeye geçişi sağlayan kapı açıklığı olarak kullanılmaktadır. Mihrabın iki tarafına simetrik olarak beşer kenarlı nişlere sahip, mukarnas kavsaralı ve 0.30 x 0.78 x 1.27 m. boyutlarında birer mihrabiye yapılmıştır (Resim: 4). Harimin güneybatı köşesine sekiz basamaklı ahşap minber ile kuzey tarafındaki kapının üst kısmına ahşap mahfil yerleştirilmiş, fakat bu elemanlar onarımlar sırasında yenilenmiştir (Resim: 4, 6).

Caminin ahşap minaresi yıkılıncaya, güneydoğu köşesine 1952 yılında silindirik gövdeli yeni minare yapılmıştır. Minarenin kaide ve pabuçluğunda

kesme taş; gövde şerefe ve petek kısmında beton briket malzeme kullanılmış, konik külahı ise kurşunla kaplanmıştır (Resim: 2).

Yapı genelinde sade inşa edilmekle beraber, cephelerin monotonluğu cümle kapısı ve pencerelerle giderilmeye çalışılmıştır. Cümle kapısı bir sıra sarımtrak, bir sıra kırmızımtrak taşlarla atlamalı olarak örülmüştür. Tahfif kemeri ise profilli silmelerle hareketlendirilmiştir. Kapının üst kısmı profilli silmeli kornişle nihayetlenmektedir. Giriş kapısının kemeri de iki renkli taştan geçme tekniğinde yapılmıştır (Resim: 3).

Doğu ve batı duvarlarında açılan pencerelerin kemer ve sövelerinde de, cümle kapısı gibi, atlamalı olarak yerleştirilen iki renkli taş malzeme kullanılmıştır. Pencerelerin basık kemerleri palmet motifini hatırlatacak şekilde geçme tekniğinde yapılmıştır (Resim: 2). Mihrap ise hafif sivri kemerli profilli silmelerle hareketlendirilmiştir (Resim: 10). Ayrıca onarımlar sırasında kubbe, alçıdan applike olarak yapılan çeşitli bitkisel motiflerle dekore edilmiştir.

Kitabeler

Yapıda tamir, dua ve minarenin inşa kitabesi bulunmaktadır.

Tamir Kitabesi:

Tamir kitabesi, cümle kapısının üst kısmına yerleştirilmiştir. Kitabe, 0.30 x 0.40 m. ölçülerindeki mermer levha üzerine nesih hat ile üç satır olarak yazılmıştır (Resim: 7).

۱- کوريجک يازديم همان مخرج تاريخ تام

۲- نه عنار بولدي اعمار معبد همت بابا

۳- سنه ۱۳۰۷

1- Göricek yazdım hemân mahrec-i târîh tâm

2- Ne anar buldu i'mar-ı mâbed Himmet Baba

3- Sene 1307.

(Himmet Baba Mescidi'nin tamir edildiğini görünce, 1307 tarihini hemen yazdım.)

Kitabeğe göre cami, 1307 H.I 1889-90 M. yılında tamir edilmiştir.

Dua Kitabesi:

Cümle kapısının alınlık kısmına, çok kollu yıldız biçiminde işlenen 0.15 m. çapında kırmızımtrak renkte taş yerleştirilmiştir. Yıldızların ortasına ise, ما شاء الله "Maşa-Allah" (Allah nazardan saklasın) yazısı yerleştirilmiştir (Resim: 3).

Minarenin İnşa Kitabesi:

Minare kapısının üst kısmına yerleştirilen 0.25 x 0.50 m. boyutlarındaki taş kitabe, latince harflerle yazılan dört satırdan oluşmaktadır.

- 1-Hacı Hasan Oğullarından
- 2-Hacı Mehmet Kızı
- 3-Necla Köksal Hayratı
- 4-Mimar M.Ali-H.İrfan 1952.

Kitabeye göre minare, Necla Köksal tarafından 1952 yılında mimar M.Ali ve H. İrfan'a yaptırılmıştır.

TÜRBE

Yapı, caminin güney cephesine bitişik olarak yapılmış ve türbeye mes-cidin içinden geçilmektedir (Çizim: 1-3; Resim: 2, 4, 9-10). Bazı onarımlar gö-rek günümüze gelen yapı, orijinal özelliğini büyük ölçüde korumaktadır. Türbenin de cami ile beraber 1307 H./ 1889-90 M., 1938 ve 1991 yıllarında tamir edildiği anlaşılmaktadır. Bu onarımlar esnasında; cephe duvarlarında aşınan taşlar yenilenmiş, iç mekânın duvarları ve örtü sistemi sıvanarak badana edilmiş, kubbe üstten sac ile kaplanmıştır.

Yapı, tek katlı ve sekizgen plânlı türbeler grubuna girer (Çizim: 1-2; Resim: 8-9). 1.30 m. kalınlığındaki beden duvarları kırmızımtrak ve sarımtrak renklerdeki ince yonu taşlarla yatay kuşaklar halinde atlamalı olarak örülmüştür (Resim: 8-9). Türbenin inşâsında itinalı bir işçilik görülür.

Üstten kubbeye kapatılan türbe, sekiz kenarlı bir kaide üzerinde, sekiz-gen gövde olarak yükselmektedir. Profilli silmeli kornişlerle nihayetlenen kaide 1.80 m., gövde ise 5.30 m. yüksekliğindedir. Türbenin dıştan her bir kenarının uzunluğu 2.82 m. dir. Yapı, tek katlı inşâ edilmiş olmasına rağmen, gövdenin oturduğu kaide yüksek tutularak dıştan iki katlı bir görünüş verilmeye çalışılmış; böylece iki katlı Selçuklu türbelerinin geleneği sürdürülmüştür (Çizim: 2-3; Resim: 8-9).

Caminin güney cephesine bitişik olarak yapılan türbenin müstakil bir kapısı olmayıp, caminin içinden geçilmektedir. Harimin kible duvarının ortasına yerleştirilen mihraba, kapı fonksiyonu da verilerek türbe ile bağlantı sağlanmıştır (Çizim: 1-2; Resim: 4, 10). Mihrap nişinin güney duvarına, 0.69 x 1.30 m. ölçülerinde söveli ve basık kemerli kapı açıklığı yerleştirilmiştir. Bu eleman namaz vakitlerinde mihrap, diğer zamanlarda ise türbeye geçişi sağlayan kapı açıklığı olarak kullanılmaktadır.

Türbe dıştan olduğu gibi, içten de sekizgen plânlı yapılarak 4.10 m. çapında ve 8.60 m. yüksekliğinde yarım küre kubbeye kapatılmıştır (Çizim: 1-3; Resim: 2, 8). Kubbe kasnaksız olup, doğrudan duvarların üzerine otur-maktadır. İç mekânda her bir kenarın uzunluğu 1.70 m. dir. Kible duvarında beş kenarlı nişe sahip mukarnas kavsaralı 0.30 x 0.55 x 1.20 m. ölçülerinde

bir mihrabiye yer alır. İç mekânın aydınlığı; alt sırada doğu ve batı duvarlarında birer; üst sırada doğu, batı ve güney duvarlarında birer adet olmak üzere toplam beş adet mazgal pencereyle sağlanmıştır (Resim: 11-12). Alt pencereler içten 0.90 x 2.00 m., dıştan 0.34 x 0.72 m. ölçülerindedir. Pencereler söveli ve üç dilimli kemerli yapılmıştır.

İç mekânın döşemesi ahşap olup, ortasında ahşaptan yapılan 0.93 x 1.45 x 1.93 m. boyutlarında ahşap sanduka bulunmaktadır. Üzerinde yazı olmayan sandukanın Ümmet (Himmet) Baba'ya ait olduğu belirtilmektedir (Resim: 11).

Türbede önemli bir süsleme görülmez. Yapının monotonluğu, cephe duvarlarında yatay kuşaklar halinde atlamalı olarak kullanılan iki renkli ince yonu taşlarla giderilmeye çalışılmıştır (Resim: 8-9).

ZÂVİYE

Zâviye, külliyenin elemanları olan mescid ve türbenin yaklaşık 60 m. kadar güneydoğu tarafında yer alır. Bugün mahallinde *tekke* olarak bilinen zâviye, bulunduğu sokağa da adını vermiştir. Yapı, Cumhuriyet döneminde tekke ve zâviyeler kapatılıncaya kadar fonksiyonunu sürdürmüş, fakat kapatıldıktan sonra harap olup yıkılmıştır. Maalesef zâviyenin taşları sökülerek çevredeki binaların yapımında kullanılmıştır. Bugün zâviyenin kalıntısı evler arasında bulunmakta ve pek dikkât çekmemektedir. Aynı zamanda yapı, Ceyhan Nehri'nin de 20 m. kadar uzağında yer almaktadır.

M. Halil Yinanç, zâviye yıkılmadan önce inşâ kitabesini okuyarak, yapının 901 H./ 1496 M. yılında Alâüddeve Bey tarafından Ümmet Baba adına yaptırıldığını ifade etmektedir¹⁴; fakat inşâ kitabesi günümüze gelmemiştir.

Zâviyenin nasıl bir plân şemasına sahip olduğunu bilemiyoruz. Günümüze yaklaşık 11.00 x 12.00 m. ölçülerinde üç oda büyüklüğündeki bölümün temel duvarları gelmiş ve bir mekânın ebadı 4.90 x 7.50 m. dir. Temel duvarlarının yüksekliği ise 0.80 m. ilâ 1.50 m. arasında değişmektedir. Kireç harçlı moloz taş ile örülen duvarların kalınlığı ortalama 1.20 m. dir (Resim: 13-14).

Belgelere göre zâviye, çevrede çok sevilen ve sayılan din âlimi ve hatip Ümmet Baba için Alâüddeve Bey tarafından yaptırılmıştır. Arşiv kayıtlarında, zâviyede görev yapan şahıslarla ilgili bilgilere de rastlanmaktadır. 1173 H./ 1760 M. tarihli bir belgede, zâviyenin Hacı Bektâş-ı Veli tarikatına bağlı olduğu belirtilerek, burada Hacı Bektâş-ı Veli evladından Şeyh el-Hac Feyzullah Efendi'nin post-nişinlik yaptığı kayıtlıdır¹⁵.

Kitabe

Yapının inşâ kitabesi, zâviye yıkılmadan önce M. Halil Yinanç tarafından kaydedilmiş ve Refet Yinanç da yayınlamıştır¹⁶. Kitabe ise günümüze gelmemiştir.

- ١- عمر هذا الزاوية الميمونه امت بابا
- ٢- (اسطنه) الله تعالى بغفرانه في ايام الملك العادل
- ٣- بنت عمارتها في عصر الملك العادل علاء الدوله
- ٤- (بن) سليمان شاه في سنه (٩٠١)

- 1- Ammere haze'z-zaviyete'l-meymune Ümmet Baba
- 2- [Estanehu]'llahu Te'ala bi-gufranihi fi eyyami el-meliki'l-adil
- 3- Benet 'imareteha fi 'asr'l-meliki'l-adil Alâû'd-devle
- 4- [bin] Süleyman Şah fi senete [901].

(Bu kıymetli zâviye, Ümmet Baba (Allah onu affeylesin) adına adaletli Sultan Süleyman Şah'ın oğlu Alâüddevlle Bey döneminde 901 H./ 1496 M. yılında yaptırıldı.)

Vakfiye

Dulkadir Beyliği hükümdarı Alâüddevlle Bey, 906 H./ 1500-1 M. tarihinde tanzim ettirdiği arapça vakfiyesinde; Elbistan'da Babaiyye (Ümmet Baba-Himmet Baba) mescidi, zâviyesi ve kubbesi (medrese) inşâ ettirdiğini ve bu yapılara imam, şeyh, müderris tayin eylediğini belirtmektedir. Alâüddevlle Bey, bu yapıların fonksiyonlarını sürdürebilmesi için zengin vakıflar yapmıştır¹⁷. Arşiv kayıtlarında da Ümmet (Himmet) Baba camii ve zâviyesinin Alâüddevlle Bey'in vakfı olduğu belirtilmektedir.

Alâüddevlle Bey'in 906 H./ 1500-1 M. tarihli vakfiyesine göre; caminin imamı ile müezzine Gürün Köyü'nün muayyen bir hissesi ve cüz okuyan kimseye de Çoğulhan Köyü'nün cizyesinden 1000 dirhem vakfedilmiştir¹⁸. 1563 tarihli tahrir defterinde, 2750 akçe geliri olan Hatun Köyü ile Elbistan Bezzazistanı'ndan da bazı gelirlerin tahsis edildiği kayıtlıdır¹⁹. 1224 H./ 1712 M. tarihli arşiv belgesinde ise, Hatun Köyü'nün caminin vakfından olduğu belirtilmiştir²⁰.

Alâüddevlle Bey'in 906 H./ 1500-1 tarihli arapça vakfiyesine göre, zâviyenin şeyhi için; Hatun Köyü, aynı köyde bulunan bir değirmen, Kitez Köyü'nün yarısı, Derb Kapı' daki iki değirmen, zâviyenin yanındaki arazi vakfedilmiştir. Vakfiyede; elde edilen gelirlerin, vakfa mütevellî olanların bilgisi dahilinde, şeyh tarafından, zâviyeye gelen giden yolculara, misafirlerle, âlimlere, fakihlere ve Elbistan'daki medreselerde öğrenim gören öğrencilere harcanmak üzere sarf edilmesi gerektiği belirtilmektedir²¹.

1525, 1527 ve 1563 tarihli tahrir defterleri ile diğer arşiv belgelerinde de zâviyenin vakıflarından bahsedilmektedir.

1527 tahririnde, Hatun Köyü'nün tamamı zâviyenin vakfı olduğu belirtilirken, 1563 yılında mescid ile zâviyenin adına kaydedildiği görülmektedir. Köyün yıllık vakıf geliri 1527'de 7304 akçe²², 1563 yılında ise 1750 akçe²³ olduğu kayıtlıdır.

Kitiz Köyü'nün, 1563' deki yıllık vakıf geliri 6.787 akçe²⁴, 1100-1105 H./ 1689-1694 M. yılında 1440 akçe²⁵, 1106 H./ 1695 M. yılında ise 2880 akçe²⁶ olduğu görülmektedir.

Alâüddevlé Bey'in 906 H./ 1500-1 M. tarihli vakfiyesinde Derb-Kapı'da iki değirmen bulunurken, 1563' deki tahrir kayıtlarında bu sayı beşe (5) çıkmış ve değirmenlerin yıllık geliri 225 akçedir²⁷.

Zâviyenin yanında yer alan arazinin 1563' deki geliri 100 akçe²⁸, 1100 H./ 1689 M. tarihli belgede ise 360 akçe²⁹ olduğu kayıtlıdır.

Arşiv belgelerinde zâviyenin, 1266-1273 H./ 1850-1857 M. tarihleri arasında yıllık gelirinin 18.285 kuruş olduğu; bunun 13.784 kuruş 20 parasının zâviyedarlara, 3600 kuruş 16 parasının maaş olarak, 900 kuruş 4 parasının ise muhasebe harcı olarak sarfedildiği belirtilmektedir³⁰. Yine arşiv belgelerinde Yukarı Mezra Köyü'nün Ümmet Baba Külliyesi'nin vakfı olduğu belirtilerek, yıllık gelirinin 10.178 akçe olduğu kaydedilmiştir³¹.

Evkaf Nezaretî'nin 1327 H./1909 M. tarihli bütçesine göre, mescid ve zâviyenin adına 2343 kuruşluk gelir kaydedilmiştir³².

DEĞERLENDİRME:

Elbistan Ümmet Baba Külliyesi'ni oluşturan mescid, zâviye ve medrese Dulkadir Beyliği hükümdarı Alâüddevlé Bey tarafından 1496 yılı civarında inşâ ettirilmiştir. Daha sonra XVI. yüzyılın ilk yarısında mescidin güney cephesine bitişik olarak türbe yapılmıştır (Resim: 1-2). Bu eserlerden medrese günümüze gelmemiş, zâviye ise yıkılmış olup sadece temel duvarları ayakta kalmıştır (Resim: 13-14).

Külliyede mescid, medrese ve zâviyenin bir arada bulunması dönemin siyasî ve sosyal yapısını yansıtmaları açısından oldukça önemlidir. Burada mescid ile zâviye, medrese ile tarikat yapısı hükümdarların yardımıyla yan yana geliyor. Bu tür oluşumla daha çok XIV ve XV. yüzyılda karşılaşmaktayız; bu dönemlere hükümdarlarla halkın en çok birleştiği çağ olarak bakabiliriz. Medresede zâhirî ilimlerin, zâviyede ise bâtinî ilimlerin okutulduğu anlaşılıyor.

Ümmet Baba Mescidi, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen ayrı fonksiyonlu iki kubbeli mekândan ibaret kompleks bir eserdir. Kuzeydeki kubbeli bölüm mescid, güneydeki kubbeli kısım ise türbe olarak yapılmıştır

(Çizim: 1-2; Resim: 1-2, 8). Burada mescid ve türbe beraber tasarlanmaya-
rak, ikinci yapı olan türbe, ana yapı olan mescitten sonra inşâ edilmiştir.
Yapılar ayrı bir plâna sahip olmakla beraber, türbe mescidin güney cephesi-
ne bitişik yapılmıştır. Türbenin müstakil kapısı yoktur. Harimin kible duva-
rının ortasına yerleştirilen mihraba, kapı fonksiyonu da verilerek türbeyle
bağlantı sağlanmıştır (Çizim: 1-2; Resim: 4-10). Bu eleman namaz vakitle-
rinde mihrap, diğer zamanlarda ise türbeye geçişi sağlayan kapı açıklığı
olarak kullanılmaktadır. Buna benzer plân düzenlemesini Tebriz Gök
Mescid'te de (1465-66) görmekteyiz³³.

Türk mimarisinde cami ve türbeden oluşan kompleks yapılara yer ve-
rilmiştir. Yine Dulkadir Beyliği dönemine ait olan Kahramanmaraş İklime
Hatun Mescidi (1547), tek kubbeli harim ile güney tarafına yerleştirilen
türbeden oluşmaktadır. Bu yapının mimarî tasarımında Elbistan Ümmet
Baba Mescidi'nin etkileri görülmektedir. Aynı şekilde cephelerinde birer
türbeye yer verilen camilere örnek olarak; Amasya Gök Medrese Camii
(1266-67), Beyşehir Eşrefoğlu Camii (1296-99), Konya Cemal Ali Dede
Mescidi (XIII. Yüzyılın sonu), Niğde Sungur Bey Camii (1335 yılı civarı),
Bakü Şirvanşahlar Saray Külliyesi'ndeki Keykubat (Eski) Camii (XV.
yüzyıl), Niğde Murat Paşa Camii (XVII. yüzyılın ortaları) ve Niğde Kemâlî
Ümmî Mescidi'ni (XVIII. yüzyılın ortaları) verebiliriz³⁴.

İslâm geleneklerine aykırı olmasına rağmen mescitlerde türbe kısmının
yer alması ilgi çekicidir. Bilindiği gibi İslâm ülkelerinde IX. yüzyıla kadar
mezar yapımı gelişmemiştir. Ancak İslâmiyet öncesine ait inanışlar,
İslâmiyetle birlikte birdenbire silinmemiş, bu inanış ve düşünce sistemi
içinde yeni bir biçimlenmeyle etkisini sürdürmüştür. Zaman içinde şeyhlerin,
ünlü din ve devlet adamları ile evliya mezarlarının, İslâm öncesi güçlü
geleneklerin etkisiyle kutsal bir niteliğe bürünmüştür. Anadolu'da böyle bir
gelenğin mescitlerde de sürdürülmesi tabii bir gelişmeyi göstermektedir³⁵.

Ümmet Baba Mescidi, tek kubbeli camiler grubuna girer. Harim, köşe-
lerden tromplarla geçilen yarım küre kubbeye örtülmüştür (Çizim:1-2;
Resim:2, 4-5). Tek kubbeli mescitlerin yapılmasına Anadolu Selçukluları
devrinde başlanmış, daha sonra Beylikler ve Osmanlılar döneminde yaygın
bir şekilde devam etmiştir. Bu plân tipinin kökleri, Karahanlı mimarisine
kadar uzanmaktadır. Karahanlılar dönemine ait Mezar-ı Şir Kebir (X. yüz-
yıl), tek kubbeli yapıların öncüsü olarak kabul edilmektedir. Tromplu kub-
beyle kapatılan kare plânlı yapı, bir mescid görünümündedir³⁶. Bu tip yapıla-
ra örnek olarak; İspir Kale Mescidi (XII. yüzyıl), Konya Hacı Ferruh Mesci-
di (1215), Kastamonu İbni Neccar Camii (1353), İstanbul Firuz Ağa Camii
(1491) ve Niğde Dışarı (Hüsamettin Ağa) Camii'ni (XVI. yüzyıl) verebili-
riz³⁷.

Ümmet Baba Türbesi, tek katlı ve sekizgen plânlı türbeler grubuna girer
(Çizim: 1-3; Resim:2, 8-9). Üstten kubbeye kapatılan türbe, sekiz kenarlı bir

kaide üzerinde, sekizgen gövde olarak yükselmektedir. Yapı, tek katlı inşâ edilmiş olmasına rağmen, gövdenin oturduğu kaide yüksek tutularak dıştan iki katlı bir görünüş verilmeye çalışılmış (Çizim: 3; Resim: 8-9); böylece iki katlı Selçuklu türbelerinin geleneği sürdürülmüştür. Aynı zamanda türbe, Anadolu Beylikler dönemi mimarîsinin bir özelliği olarak, cenazelik kısmına yer verilmeden tek katlı yapılmış, böylece Selçuklu ile Osmanlı türbe mimarîsi arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Türk mimarîsinde sekizgen plânlı türbe inşâsı, Karahanlılar'dan başlayarak Osmanlılar'ın son dönemine kadar devam etmiştir. Aynı şekilde Niğde'deki Hüdavend Hatun Türbesi (1312) ile Sungur Bey Türbesi (1335 yılı civarı) sekizgen plânlıdır. Her iki yapı tek katlı inşâ edilmiş olmalarına rağmen, gövdenin oturduğu kaideler yüksek tutularak, dıştan iki katlı bir görünüş verilmeye çalışılmıştır³⁸.

Ümmet Baba Zâviyesi yıkıldığı için mimarî durumu konusunda yeterli bir bilgimiz yoktur (Resim: 13-14). Fakat arşiv belgelerine göre yapıya oldukça zengin vakıflar yapılmıştır. Bu durum zâviyenin bölgede önemli bir fonksiyonunun olduğunu göstermektedir. Arşiv belgelerinde, Dulkadir Beyliği döneminde çok sayıda zâviye inşâ ettirildiği ve bu yapıların daha çok hükümdarlar ve devlet adamları tarafından yaptırıldığı kayıtlıdır.

Şehir, kasaba ve köylerde veya yollar üzerinde kurulmuş olan zâviyeler, hem belli bir tarîkate mensup şeyh ve dervişlerin yaşadığı, hem de yolcuların bedava misafir edildiği dinî ve sosyal muhtevalı yapılardır. İslâm dünyasında bu eserler XIV-XV. yüzyıla kadar zaman ve mekâna göre; zâviye, ribat, hânîkâh, buk'a, savmaa, düveyre, müseycid, mihrap ve medrese gibi isimlerle anılmışlardır. Anadolu Selçuklu döneminde daha çok hânîkâh ve zâviye terimlerine rastlanır. Osmanlılar zamanında işe ribat kelimesi hemen hemen kaybolarak zâviye, tekke, dergâh, âsîtane ve imaret terimlerine yer verildiği görülür³⁹.

Kaynaklara göre Türkler Anadolu'ya gelmeden önce "hânîkâh" (zâviye) türünde birçok yapı inşâ etmişlerdir. Anadolu'da zâviyelerin yapılması, Anadolu'nun iskânı, Türkleşmesi ve Müslümanlaşması konusuyla paraleldir. Zâviyeler ilk devirlerde bir iskân unsuru olmuşlar ve İslâmîyetin yayılmasında en önemli rolü oynamışlardır⁴⁰. Anadolu'ya özellikle XIII. yüzyıl başlarından itibaren vuku bulan göçlerle değişik tasavvuf mekteplerine bağlı şeyh ve derviş grupları gelmiştir. Böylece zaviyelerin sayılarının hızla çoğaldığı görülür. Şeyhler devletten yardım alarak zâviyeler açıyorlardı. Ayrıca Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlılar döneminde hükümdarlar ve devlet adamlarının yaptırdukları zengin vakıflarla donatılmış zâviyeler şehirleri dolduruyordu. Her zâviye, kendi mensup olduğu tasavvuf sistemi gereğince dinî tasavvuf eğitim işini ele almaktaydı⁴¹.

Ümmet Baba Külliyesi'ni oluşturan yapılar genelinde sade inşâ edilmekle beraber, mescidin cümle kapısı ile pencerelerinde ve türbenin cephe duvarlarında iki renkli ince yonu taş malzeme kullanılmıştır (Resim: 2-3, 8-

9). İki renkli taş daha çok Memlûklu sanatının etkilerini yansıtmaktadır. Dulkadir Beyliği, kuruluşundan yıkılışına kadar Memlûklu Devleti ile siyasî ilişkisini sürdürmüş ve bundan dolayı Memlûklu sanatından da belli ölçüde etkilendiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde iki renkli taş işçiliğini Memlûklu sanatının etkisi altında kalan Gaziantep, Adana ve Diyarbakır'daki yapılarda da görürüz. İki renkli taş bezemeye sahip olan mimarî eserlere örnek olarak; Elbistan Ulu Camii (1515-1522), Adana Ulu Camii (1513-1541), Kilis Tekke Camii (1553), Diyarbakır Hasan Paşa Hanı (1574), Gaziantep Handan Bey Camii (XVI. yüzyıl sonu) ve Gaziantep Kürçü Hanı'nı (1890) verebiliriz.

NOTLAR

* Bu makale, 08-10 Nisan 2002 tarihleri arasında Kayseri'de düzenlenen "VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu" na bildiri olarak sunulmuştur.

1-Anonim, *Elbistan: Cumhuriyetin 70. Yılında*, İstanbul, 1993-1994, s. 59.

2-M.H. Yinanç, "Elbistan" mad., İslâm Ansiklopedisi, VI, İstanbul, 1993, s. 223.

3-M.H. Yinanç, *a.g.m.*, s. 224.

4-Dulkadir Beyliği konusunda bkz. R. Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, Ankara, 1989; M.H. Yinanç, *a.g.m.*, s. 654-662.

5-V.G.M. Arş., *Defter Nu.: 590, Sahife:107, Sıra Nu.: 98*.

6-R. Yinanç, *a.g.e.*, s. 133.

7-B.O.A., *T.T.D.*, Nu.: 402, s.1037; B.O.A., *T.T.D.*, Nu.: 419, s. 45-46, 69-70; R. Yinanç – M. Elibüyük, *Maraş Tahrir Defteri (1563)*, II, Ankara, 1988, s. 486.

8-B.O.A., *T.T.D.*, Nu.: 402, s. 1047; B.O.A., *T.T.D.*, Nu.: 419, s. 45-46, 69-70; B.O.A., *M.A.D.*, Nu.: 4983, s. 4; R. Yinanç – M. Elibüyük, *a.g.e.*, s. 474, 499.

9-B.O.A., *T.T.D.*, Nu.: 402, s.1037.

10-B.O.A., *T.T.D.*, Nu.: 419, s. 8.

11-R.Yinanç – M.Elibüyük, *a.g.e.*, s. 474.

12-V.G.M. Arş., *Defter Nu.: 590, Sahife:107, Sıra Nu.: 98*; R.Yinanç – M.Elibüyük, *a.g.e.*, s. 486.

- 13-V.G.M. Arş., *Dosya Nu.:* 46.04.01/3.
- 14-R.Yinanç, *a.g.e.*, s.133.
- 15-Y. Baş, *Zülkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti Zamanında Elbistan ve Eshab-ı Kehf Vakıfları*, Harran Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 1996, s. 94.
- 16-R.Yinanç, *a.g.e.*, s. 133.
- 17-V.G.M. Arş., *Defter Nu.:* 590, *Sahife:*107, *Sıra Nu.:* 98.
- 18-V.G.M. Arş., *Defter Nu.:* 590, *Sahife:*107, *Sıra Nu.:* 98.
- 19-R.Yinanç – M.Elibüyük, *a.g.e.*, s. 479, 486, 524.
- 20-B.O.A., *İe. Ev., Nu.:* 7916.
- 21-V.G.M. Arş., *Defter Nu.:* 590, *Sahife:*107, *Sıra Nu.:* 98.
- 22-B.O.A., *T.T.D., Nu.:* 419, s. 45.
- 23-R.Yinanç – M.Elibüyük, *a.g.e.*, s. 486.
- 24-R.Yinanç – M.Elibüyük, *a.g.e.*, s. 524.
- 25-Y.Baş, *a.g.t.*, s. 95.
- 26-Y.Baş, *a.g.t.*, s. 95.
- 27-V.G.M. Arş., *Defter Nu.:* 590, *Sahife:*107, *Sıra Nu.:* 98.
- 28-R.Yinanç – M.Elibüyük, *a.g.e.*, s. 479.
- 29-Y.Baş, *a.g.t.*, s. 95.
- 30-Y.Baş, *a.g.t.*, s. 95.
- 31-İ.Solak, *Kanûni Döneminde Elbistan Kazası*, Selçuk Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1996, s. 72.
- 32-Vamık Şükrü, *Târih-i Evkâf-ı Ümem*, III, s.747, (İ.Ü.E.F., Kütüphanesi'nde Yazma Eser).
- 33-A.Altun, "Gök Mescid" mad., *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIV, İstanbul, 1996, s. 143.
- 34-A.Gabriel, *Monuments Turcs d'Anatolie*, II, Paris, 1934, s.22; K.Otto-Dorn, *Kunst Des Islam*, Baden-Baden, 1964, s. 232, Plan: XXXI; O. Aslanapa, *Kırım ve Kuzey Azerbaycan'da Türk Eserleri*, İstanbul, 1979, s. 39; R. Özakin, "Konya'da Tek Kubbeli Selçuklu Mescitleri Tarihsel Gelişimi, Mimari Özellikleri", *VII. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri (30 Nisan-2 Mayıs 1998 – Konya)*, Konya 1998, s. 271; M. Özkarcı, *Niğde'de Türk Mimarisi*, Ankara, 2001, s. 196; B. İpekoğlu, "Anadolu Selçuklu Dönemi Birleşik İşlevli Yapıları İçin Bir Değerlendirme Yöntemi", *I. Ulusla-*

rarası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildirileri (11 – 13 Ekim 2000 – Konya), Konya, 2001, s. 418.

35-R. Özakın, *a.g.m.*, s. 271.

36-G.A. Pugachenkova, *Puti Razvita Arkhitekturui Yujnogo Turkmenisana*, Moskova, 1958, s. 168.

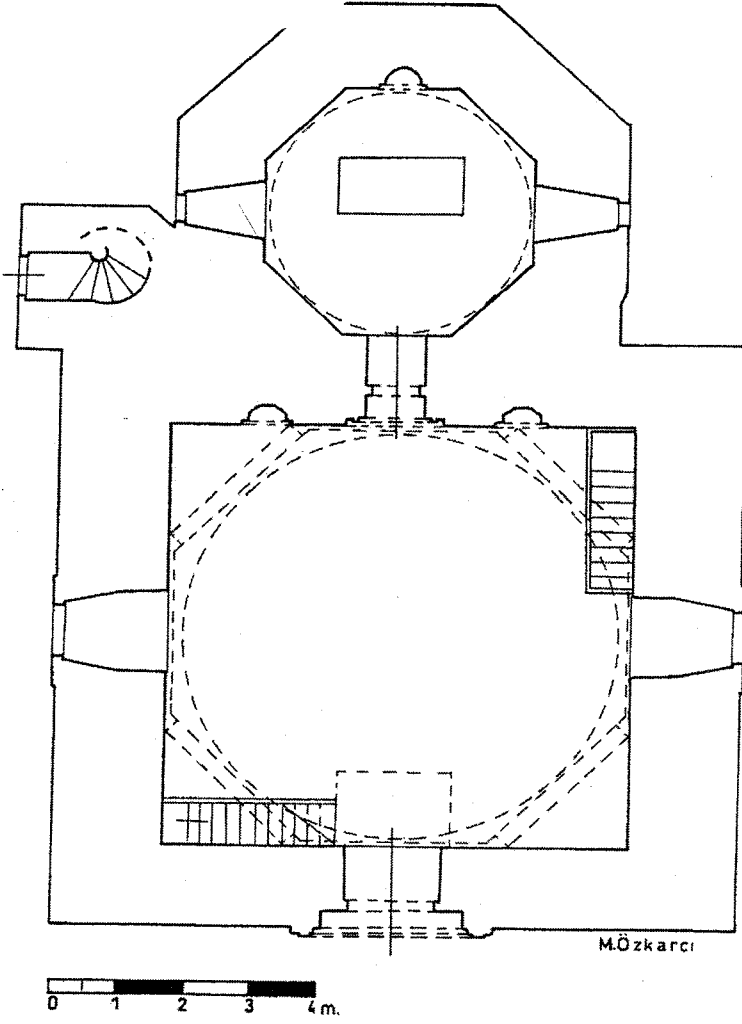
37-İ.H. Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi*, İstanbul, 1960, s. 501-502; Ö. Bakırer, “Hacı Ferruh Mescidi”, *Vakıflar Dergisi*, VIII (1968), s. 127-128; M. Özkarcı, *Candarogulları Beyliği Mimari Eserleri*, I, Atatürk Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 1992, s. 67; T. Öz, *İstanbul Camileri*, I, İkinci Baskı, 1987, s. 61.

38-M. Özkarcı, *Niğde’de Türk Mimarisi*, s. 205.

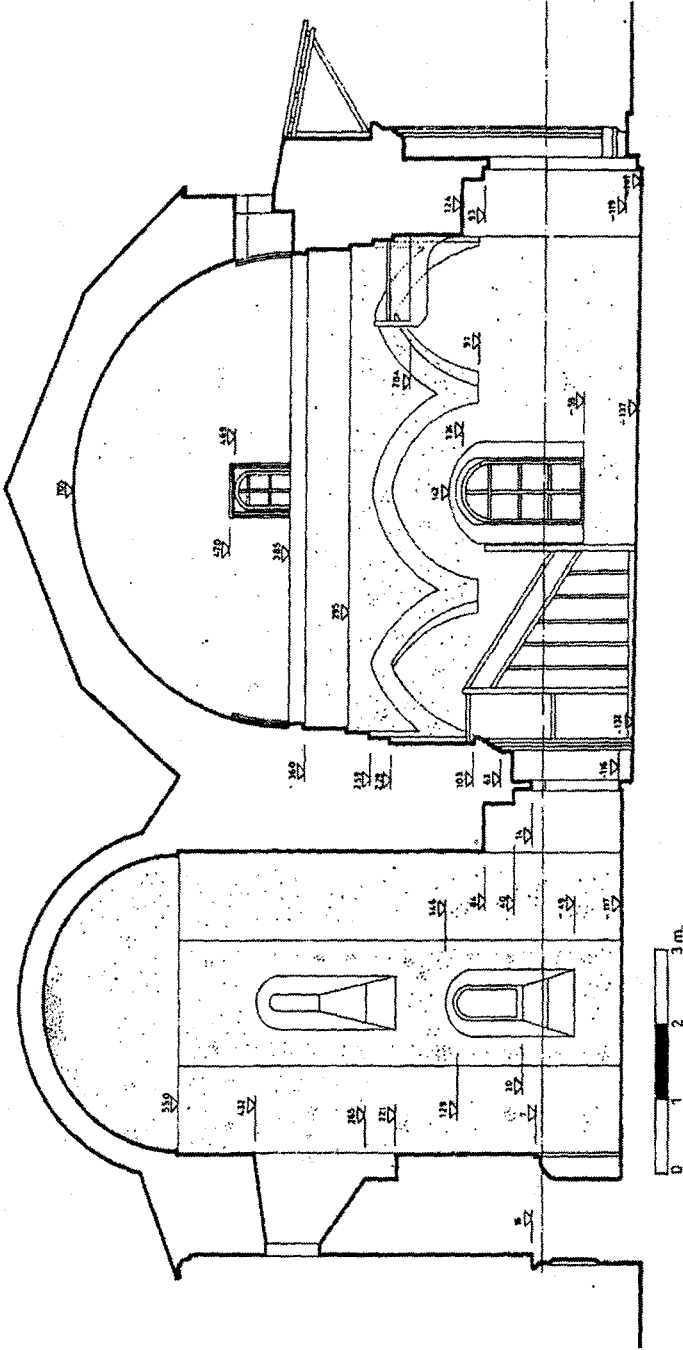
39-A.Y. Ocak, “Zâviyeler: Dinî, Sosyal ve Kültürel Tarih Açısından Bir Deneme”, *Vakıflar Dergisi*, XII (1978), s. 249; S. Uludağ, “Hankah” mad., *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XVI, İstanbul, 1997, s. 43.

40-Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Ö.L. Barkan, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler”, *Vakıflar Dergisi*, II (1942), s. 279-386; A.Y. Ocak, *a.g.m.*, s. 254-261.

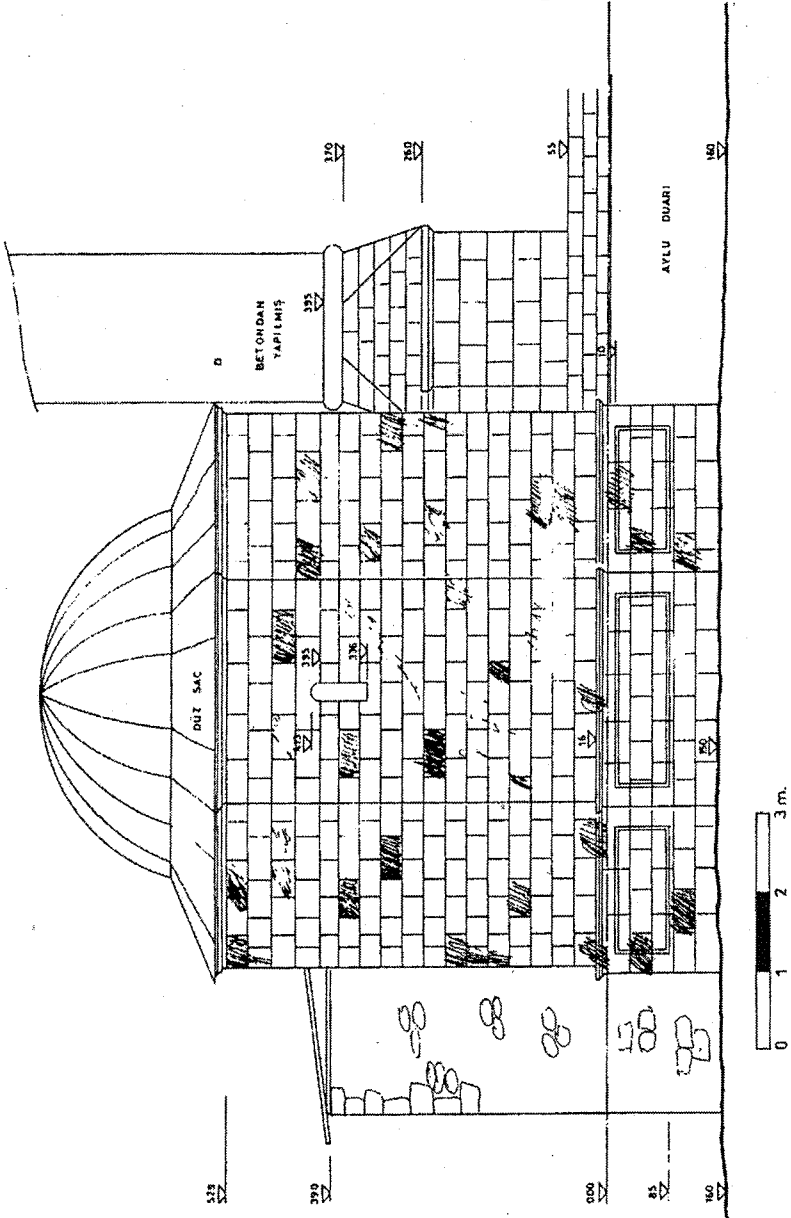
41-A.Y.Ocak, “Selçuk ve Osmanlı Dönemi Tekkelerinde Dinî ve Tasavvufî Eğitime Genel Bakış”, *Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye: I. Din Eğitimi Semineri (23-25 Nisan 1981 – Ankara)*, Ankara (Basım Tarihi Yok), s. 74-75; A.Y.Ocak-S.Farûkî, “Zâviye” mad., *İslâm Ansiklopedisi*, XIII, İstanbul, 1993, s. 470.

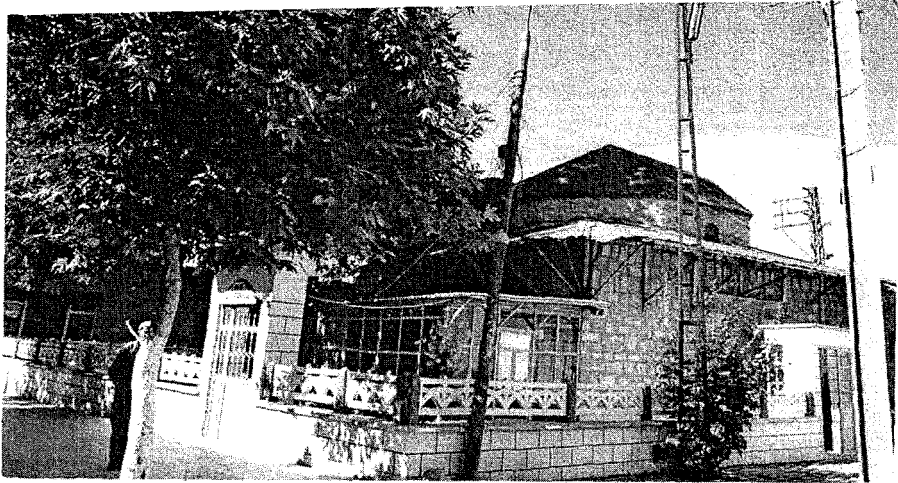
Çizim 1: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Hıfnet) Baba Camii ve Türbesi plânı.

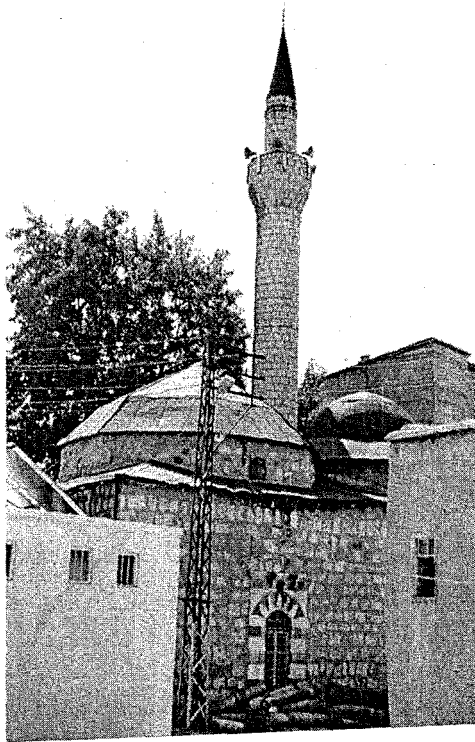
Çizim 2: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Himmet) Baba Camii ve Türbesi, A-A kesiti (V.G.M. den).

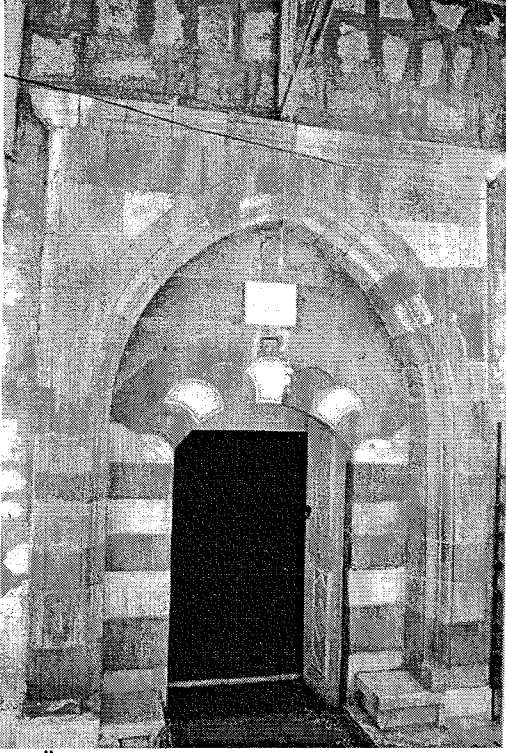
Qizim 3: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Himmet) Baba Türbesi
(V.G.M. den).

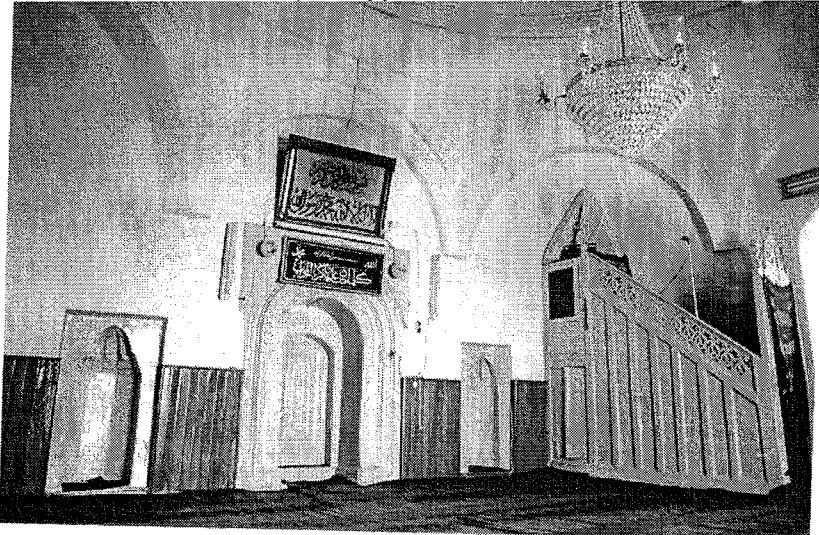
Resim 1: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Camii, kuzeydoğu taraftan görünüş.

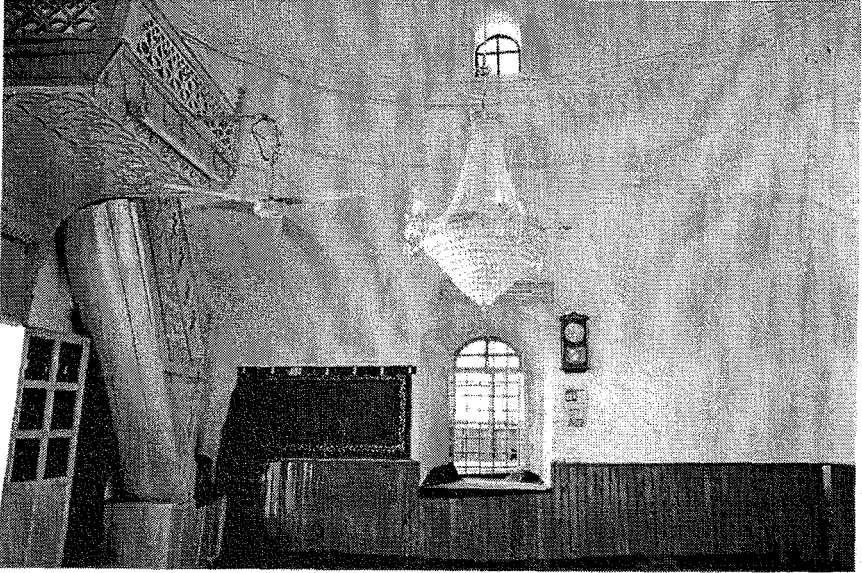
Resim 2: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Camii, batı taraftan görünüş.

Resim 3: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Himmet) Baba Camii, cümle kapısı.

Resim 4: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Himmet) Baba Camii, iç mekândan görünüş.

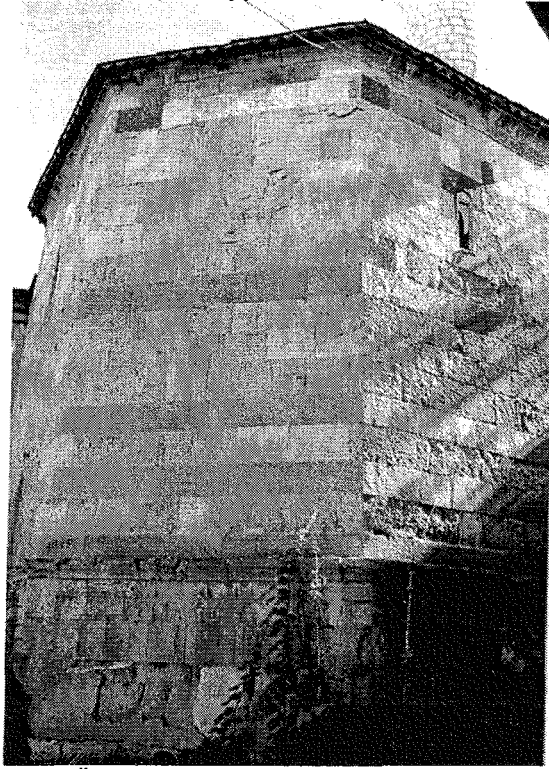
Resim 5: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Camii, iç mekândan görünüş.

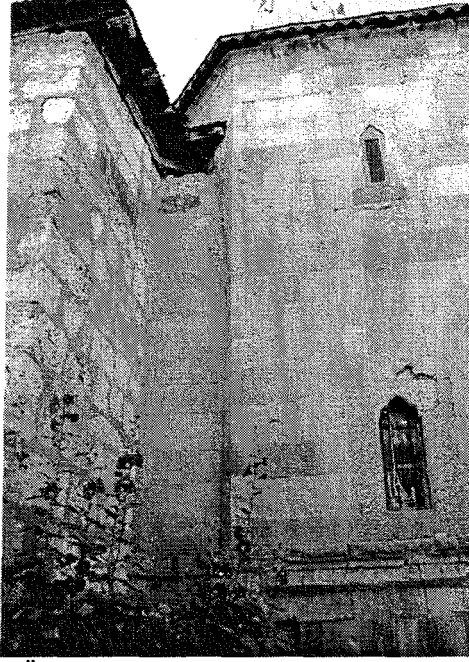
Resim 6: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Camii, iç mekândan görünüş.

Resim 7: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Himmet) Baba Camii, tamir kitabesi.

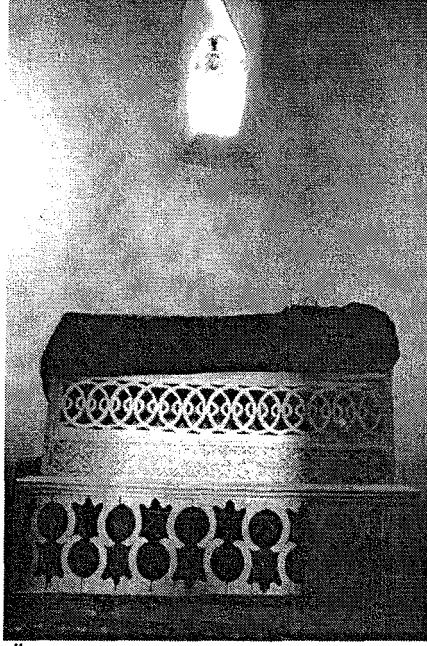
Resim 8: Elbistan Ümmet (Babaiyye-Himmet) Baba türbesi, güneybatı taraftan görünüş.

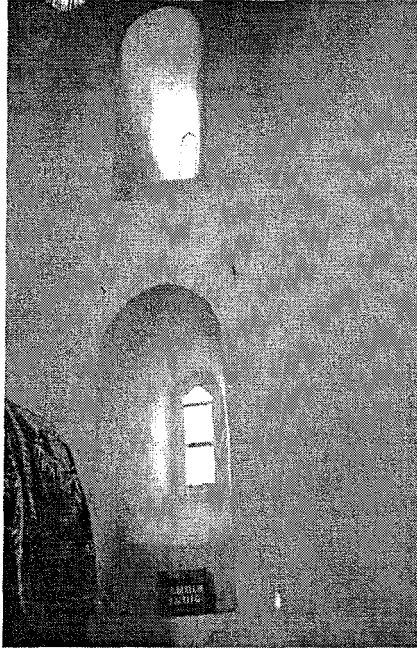
Resim 9: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Türbesi, batıdan görünüş.

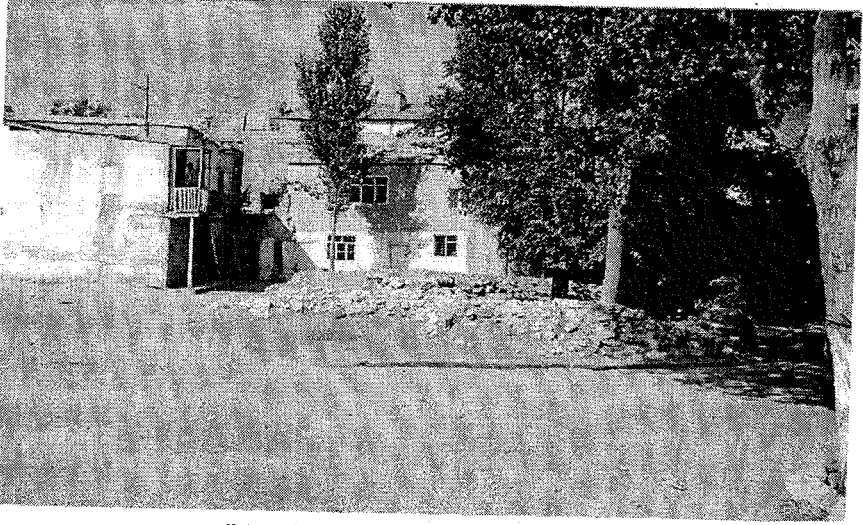
Resim 10: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Türbesi, camiden türbeye geçişi sağlayan mihrap-kapı.

Resim 11: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Türbesi, sandukanın görünüşü.

Resim 12: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Türbesi, iç mekândan görünüş.

Resim 13: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba Zâviyesi, güneyden görünüşü.

Resim 14: Elbistan Ümmet (Babaiyye–Himmet) Baba türbesi, güneydoğu taraftan görünüşü.